

FÖRSVAR-
UNDERRÄTTELSE-
DOMSTOLEN

Datum
2026-02-26

Diarienummer
Ä 8-26
Er referens
UD2026/02550

Remiss av promemorian Myndigheten för utrikes underrättelser

Försvarsunderrättelsesdomstolen har tagit del av promemorian Myndigheten för utrikes underrättelser. Domstolen har följande synpunkter.

Ett nytt namn på domstolen (avsnitt 3.1)

I promemorian föreslås att Försvarsunderrättelsesdomstolen ska ändra namn till Domstolen för utrikes underrättelseverksamhet. Enligt domstolens mening är det föreslagna namnet mindre lämpligt av flera skäl.

För det första är namnet otympligt och följer inte den vedertagna standarden vid namngivning av specialdomstolar (jfr t.ex. Arbetsdomstolen, Marknadsdomstolen och Migrationsdomstolen).

För det andra föreslås Försvarsunderrättelsesdomstolen få ytterligare uppgifter som ligger utanför den *utrikes* underrättelseverksamheten. Det handlar dels om uppgiften att vara kontrollorgan avseende datalagring och tillgång till elektronisk information och som aviserats i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 Utgiftsområde 6 s. 69), dels uppgiften att ge Säkerhetspolisen tillstånd till framtagning av uppgifter i särskilda uppgiftssamlingar (se Säkerhetspolisen behandling av personuppgifter [SOU 2025:49]). Lagstiftningsarbetena är för närvarande under beredning i Regeringskansliet. Båda de föreslagna tillkommande uppgifterna har en klar koppling till underrättelseverksamhet för nationell säkerhet, men behöver inte beröra utländska förhållanden i den mening som avses i den föreslagna lagen om utrikes underrättelseverksamhet.

Enligt Försvarsunderrättelsesdomstolens mening bör namnet ändras till Underrättelsesdomstolen. Det namnet är ur ett tillgänglighetsperspektiv betydligt bättre och kopplar även till domstolens nuvarande webbplats www.undom.se. Namnet speglar även på ett bättre sätt de frågor som domstolen prövar och kan komma att hantera framgent.

Kvalificerade skyddsidentiteter (avsnitt 3.2.4)

Enligt promemorian ska Myndigheten för utrikes underrättelser kunna besluta om kvalificerade skyddsidentiteter (avsnitt 3.2.4). Möjligheten ska omfatta en person med uppgift att under ledning av Myndigheten för utrikes underrättelser delta i sådant inhämtande av underrättelser som sker med särskilda metoder i utrikes underrättelseverksamhet. Förslaget innebär en stor förändring när det gäller vilka som kan tilldelas kvalificerade skyddsidentiteter. Enligt nuvarande bestämmelser är det endast, såvitt nu är i fråga, anställda vid Försvarsmakten som kan tilldelas kvalificerade skyddsidentiteter (se prop. 2005/06:149 s. 28 f.). Vad som avses med ”en person under ledning av” framgår inte. Om avsikten är att även personer som inte är statligt anställda ska kunna tilldelas kvalificerade skyddsidentiteter bör detta redovisas tydligt samt hur detta förhåller sig till de bedömningar och ställningstaganden som redovisas i prop. 2005/06:149, särskilt i fråga om de åtgärder som anställningsmyndigheten enligt förarbetena förväntas vidta för att minimera risken för att en tjänsteman missbrukar skyddsidentiteten (a. prop. s. 50).

Enligt promemorian föreslås vidare att möjligheten att besluta om kvalificerad skyddsidentitet avseende en anställd vid Försvarsmakten ska tas bort. Likväl synes Försvarsmaktens nämnd för kvalificerade skyddsidentiteter finnas kvar, eftersom det inte föreslås några förändringar i 37–41 §§ förordningen (2024:1333) med instruktion för Försvarsmakten (se avsnitt 1.51 i promemorian). Om tanken är att det är den nämnden som ska fatta beslut om kvalificerade skyddsidentiteter för Myndigheten för utrikes underrättelser bör detta framgå av texten och vilka överväganden som gjorts. Rubriken till avsnittet för dock tankarna till att det är myndigheten som ska fatta sådana beslut. Huruvida en ny nämnd ska bildas framgår dock inte eller hur dessa beslut annars ska tas.

Vilken eller vilka myndigheter som borde fatta beslut om kvalificerad skyddsidentitet diskuteras ingående i prop. 2005/06:149 (avsnitt 6.2.1). Frågan om uppgiften borde läggas på domstol berördes, men eftersom handläggning och beslut i ärenden om kvalificerad skyddsidentitet är av så särpräglad slag bedömdes att uppgiften lämpligen borde anförtrons en myndighet. Vid den tidpunkten fanns emellertid inte någon domstol med ett sådant starkt säkerhetsskydd som Försvarsunderrättelsedomstolen har och som har vana att regelbundet hantera utomordentligt känslig och skyddsvärd information med koppling till underrättelseverksamhet för nationell säkerhet. I den fortsatta beredningen bör det övervägas om inte Försvarsunderrättelsedomstolen ska få beslutsmandat när det gäller kvalificerade skyddsidentiteter beträffande Myndigheten för utrikes

underrättelser, istället för att tillskapa en ny nämnd eller låta Försvarmaktens nämnd hantera saken.

Undantag från tillsyn enligt säkerhetsskyddslagen m.m. (avsnitt 3.2.8)

Enligt promemorian föreslås att Myndigheten för utrikes underrättelser inte ska vara föremål för tillsyn enligt säkerhetsskyddslagen. Skälen för detta synes vara dels att en tillsynsmyndighet har omfattande undersökningsbefogenheter och rätt till insyn, dels att det förutsätts att Myndigheten för utrikes underrättelser lägger särskild vikt vid säkerhetsskyddsfrågor och har hög kompetens i dessa.

Analysen i denna del är enligt domstolens mening påfallande grund och kortfattad. Med ett sådant resonemang borde t.ex. Försvarets radioanstalt, Förvarsunderrättelsedomstolen eller Statens inspektion för förvarsunderrättelseverksamheten inte heller vara föremål för tillsyn enligt säkerhetsskyddslagen, eftersom myndigheterna hanterar skyddsvärd information av motsvarande karaktär som Myndigheten för utrikes underrättelser kommer att hantera. Det är naturligtvis inte rimligt att de myndigheter som hanterar den mest skyddsvärda informationen och är i behov av det robustaste säkerhetsskyddet inte skulle vara föremål för tillsyn i dessa delar. Att en myndighet behöver lägga särskild vikt vid säkerhetsskyddsfrågor och är i behov av särskilt hög kompetens på det området är inte något som talar mot tillsyn utan snarare för detta.

En tillsynsmyndighet har dessutom endast rätt att få ta del av den information som *behövs* för tillsynen (6 kap. 2 § säkerhetsskyddslagen [2018:585]). Befogenheterna i säkerhetsskyddslagen är inte generella och medför inte att tillsynsmyndigheten har rätt att ta del av all information som finns hos tillsynsobjektet. Ett föreläggande från tillsynsmyndigheten om att tillhandahålla information (6 kap. 4 § säkerhetsskyddslagen) kan dessutom överklagas till Förvaltningsrätten i Stockholm (8 kap. 4 § säkerhetsskyddslagen). Vilka risker som det skulle innebära att Försvarmakten eller Säkerhetspolisen, såsom tillsynsmyndigheter, fick ta del av information som behövs för tillsynen berörs inte alls i promemorian.

Förvarsunderrättelsedomstolen avstyrker förslaget i denna del.

I sammanhanget kan även nödvändigheten av ge Myndigheten för utrikes underrättelser föreskriftsrätt ifrågasättas. Eftersom föreskrifterna endast ska omfatta frågor i myndighetens egna verksamhet torde det stå myndigheten fritt att även utan ett bemyndigande kunna meddela interna bestämmelser i saken.

Övriga lagförslag

I promemorian föreslås ändringar i ett stort antal lagar med motiveringen att Myndigheten för utrikes underrättelser i relevanta delar ska ges motsvarande rättsliga förutsättningar som Försvarsmakten (avsnitt 3.2.1). I många fall framgår det emellertid inte av promemorian varför de rättsliga förutsättningar som Försvarsmakten har är relevanta för Myndigheten för utrikes underrättelser, en civil utrikesunderrättelsetjänst. En brist i promemorian är härvidlag att det inte finns något förslag till instruktion för den nya myndigheten, varför det inte ges någon fullständig bild av vad myndigheten ska göra. Nedan är några exempel på förslag där det enligt domstolens mening är svårt att förstå varför Myndigheten för utrikes underrättelser behöver vissa undantag eller befogenheter som Försvarsmakten har idag. Resonemangen behöver utvecklas under den fortsatta beredningen.

Avsnitt 1.2

I promemorian föreslås att en befattningshavare vid Myndigheten för utrikes underrättelser ska få inneha narkotika enligt särskilda bestämmelser. Det framgår emellertid inte varför en sådan befogenhet är nödvändig, särskilt som narkotika endast får innehas för medicinskt ändamål, vetenskapligt ändamål, annat samhällsnyttigt ändamål som är särskilt angeläget, eller industriellt ändamål (se 2 § lagen [1992:860] om kontroll av narkotika). Inte heller utvecklas i promemorian vilka särskilda bestämmelser som avses och som är tillämpliga på Myndigheten för utrikes underrättelser, eller vem som bemyndigas att besluta sådana särskilda bestämmelser för myndigheten. Att sådana befogenheter kan behövas för befattningshavare i Försvarsmakten, som bl.a. bedriver sjukvårdstjänst där narkotikaklassade preparat kan förekomma, framstår däremot som naturligt.

Avsnitt 1.9

I promemorian föreslås vidare att områden där Myndigheten för utrikes underrättelser tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök eller områden där oförutsedda följder av sådan verksamhet kan inträffa får beslutas vara skyddsobjekt. Att en sådan möjlighet behövs för Försvarsmakten är naturligt och redovisas i förarbetena till skyddslagen (prop. 2009/10:87 s. 43). Det framgår emellertid inte av promemorian vad det är för övningar, prov eller försök som Myndigheten för utrikes underrättelser har behov av att genomföra inom ramen för sin verksamhet och som kan innebära sådana oförutsedda följder som avses i bestämmelsen. Det framstår som naturligare att utforma bestämmelsen med övriga punkter i 4 § som förebild, i stället för att utgå från 5 §.

Avsnitt 1.11

Förslaget innebär att tillståndsfrågor rörande hantering av brandfarliga och explosiva varor prövas av Myndigheten för civilt försvar. Det framgår emellertid inte vilket behov Myndigheten för utrikes underrättelser har att hantera brandfarliga och explosiva varor och i vilken omfattning.

Avsnitt 1.13

Enligt förslaget föreslås Myndigheten för utrikes underrättelser få rätt av att besluta om vissa undantag, på samma sätt som Försvarsmakten och Försvarets materielverk, vid upphandling som avser tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och krigsmateriel. Varför en sådan möjlighet behövs framgår inte av promemorian. Inte heller framgår det varför beloppsnivån behöver vara på samma nivå som Försvarsmakten och Försvarets materielverk, när Försvarets radioanstalt, enligt tredje stycket i bestämmelsen, får besluta om undantag om upphandlingens värde är högst 5 000 000 kr.

Avsnitt 1.15

Av förslaget framgår att lagen (2016:534) om åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät inte ska gälla för Myndigheten för utrikes underrättelser. Lagen innehåller vissa skyldigheter för nätinnehavare, dvs. den som tillhandahåller ett allmänt elektroniskt kommunikationsnät eller en infrastruktur avsedd för att tillhandahålla en transporttjänst, eller en tjänst för produktion, transport eller distribution av gas, el, uppvärmning eller vatten. Det förs inget resonemang i promemorian om varför Myndigheten för utrikes underrättelser är att anse som en nätinnehavare och därför har ett behov av undantag från lagens tillämpningsområde (jfr prop. 2015/15:73 s. 32 f).

Avsnitt 1.17

I promemorian föreslås en ändring i strålskyddslagen (2018:396) som bl.a. innebär att Regeringen får meddela föreskrifter om att en tillsynsmyndighet får överlämna tillsynsuppgifter till, såvitt nu är i fråga, försvarsinspektören för hälsa och miljö i fråga om verksamhet som utövas av Myndigheten för utrikes underrättelser. Strålskyddslagen gäller såväl joniserande som icke-joniserande strålning (2 kap. 1 § strålskyddslagen). Det framgår inte vilken verksamhet som Myndigheten för utrikes underrättelser kommer att bedriva och som kommer att beröra joniserande eller icke-joniserande strålning och som kommer att medföra behov av tillsyn.

Avsnitt 1.23

I promemorian föreslås att Myndigheten för utrikes underrättelser ska undantas från tillståndskrav enligt vapenlagen. Det framgår dock inte varför det behövs undantag för andra än anställda vid myndigheten, jfr inledningen av första strecksatsen i första punkten. Det kan vidare noteras att det saknas förslag om och överväganden kring i vilka sammanhang och med vilken befogenhet anställda vid myndigheten ska kunna använda skjutvapen, motsvarande vad som gäller för anställda vid andra civila myndigheter som Polismyndigheten, Tullverket och Kustbevakningen.

I övrigt har domstolen, utifrån de intressen domstolen har att bevaka, inte några synpunkter på förslagen i promemorian.

Beslut i detta ärende har fattats av ordföranden Daniel Ström efter föredragning av kanslichefen Mikael Karanikas.

Daniel Ström

Mikael Karanikas